

781
474
DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS;
SISTENS

**SAPOREM
MEDICAMEN-
TORUM,**

QUAM,
SUFFRAG. AMPLISS. ET EXPERIENT. FAC. MED.
IN REGIA ACAD. UPSALIENSI,

MODERAMINE
NOBILISSIMI ET CELEBERRIMI VIRI
D. D. CAROLI LINNÆI,

S: AE R: AE M: TIS ARCHIATRI

MED. ET BOTAN. PROF. REG. ET ORD.
ACAD. IM. N. C. MONSP. STOCKH. BER. TOL.
Ups. & PAR. SOCIJ,

PRO GRADU DOCTORIS RITE OBTINENDO
PUBLICÆ VENTILANDAM SISTIT,

JACOB RUDBERG,

O. GOTHUS

IN AUD. CAROL. MAJ. AD DIEM XXIII FEBR.
ANNI MDCCLI.

HORIS ANTE ET POST MERIDIEM SOLITIS.

H O L M I Æ
Typis LAURENTII SALVIL

Ar. Paul. Adolph. Ekman

§. I.

Artis Machaoniae originem & progressum qui in-
tuetur, inveniet facile scientiam hanc utilissi-
mam factionibus semper expositam fuisse, in-
que ea hypotheses, non raro ignorantiae filias, regnasse.
Infantiam veluti ejus constituit EMPIRICA Medicina,
quæ *experientia*, optima rerum magistra, suffulta inno-
tuit. Non tamen suffecit hæc simplicissima via omnem
hujus scientiæ doctrinam ac certitudinem absolvere;
eam itaque excepit Medicina DOGMATICA., quæ expe-
rientiam cum veritatibus *anatomicis & physicis* aliisque
congruis adminiculis conjungens, Medicinam RATIO-
NALEM fundavit. Sed postquam salutifera nostra &
pæne divina ars vix ex incunabulis rudioris experien-
tiæ protracta fuerat, statim quidem non defuerunt,
qui de rationis fulcro, quo eam stabilirent, cogitare
cœperunt. Quam infelici vero successu id præstitum
ab eis fuerit, ipsa res satis abundeque loquitur. Sur-
rexit enim Medicina METHODICA, quæ, via prorsus
brevissima, vitæ, sanitatis, morborum, curationis
causas ita explicare, eumque in ordinem redigere, la-
boravit, ut ex duobus tantum principiis, *laxo & stri-
cto*, omnia intelligerentur. Nec prætereundi sunt GA-

LENICI, quorum antesignanus ex Aristotelis Schola quatuor qualitates ac temperamenta inauspicato fidere introduxit, atque hæc secta per multa retro secula regnavit, donec sequiori demum tempore prodierit illa methodus, ex *Chemicis* principiis non rite intellectis & applicatis de rebus medicis judicandi; dum quidam sola pharmaca chemica & mira arcana ac specifica ex minerali potissimum regno petita induxerint; alii ex solo acido & alcali; nonnulli ex pituita, acido & bile; quidam vero ex acido & viscido omnium fere morborum originem, symptomatum causas, medendi rationem derivare voluerunt. Nec defuerunt, quibus cum STAHLIO arrisit *animam* hominis sanitati ac morborum curationi præficere. Sed multis laudibus efferendi sunt plurimi recentioris ævi Medicorum, qui, spretis hypothesebus, arti salutari maxime noxiis, & quæ a veritate medica penitus sunt removendæ, *anatomica, botanica, physica, mechanica, chemica* experimenta, veris scientiæ dogmatibus antea detectis, quæque veteres experiendo didicerant, conjunxerunt, unde id Medicinæ RATIONALI lumen effulcit, de quo ætas nostra sibi gratulatur, gratulabitur etjam semper.

§. II. Nomen Rationalis & Veri Medici qui tueri vult, eclecticum potius agere decet, quam in verba alicujus jurare, ac opinionibus cujusdam addictum esse. Est, cui fidendum: genuina inventa eadem semper manent, nec unquam mutantur; explicationes vero causarum continuis jactantur fluctibus, donec veras & adæquatas consequi licuerit. Medico, cui in votis semper est,

est, ut omnia feliciter sibi cadant, non sufficit solæ acquiescere experientiæ, sed ratiocinia & consequentias, quæ legitime ac necessario inde fluunt, enodare debet, ne suis consiliis ægrotis unquam desit. Theoria enim Medica observationum practicarum quasi clavis, & observationes erunt ei instar lapidis lydii, quo theoria medica examinanda est. Dumque indicantia eruit, verasque indicationes formare valet, indicata ei non amplius sunt ignota, sicque habet, quod in casibus consulat obscuris. Summi etiam in arte Machaonia viri omnem in eo collocarunt operam, ut filium hunc Ariadnæum rite formarent, quo mæandros universæ Medicinæ tuto perreptare valerent; si enim methodus, veritatum hujus scientiæ principia disponens, solido destituitur fundamento, tota etiam praxis medica huic innixa dubia redditur. Verum hisce lubentissime supersedeo & harum rerum cupidos ad scriptores relego, qui hoc in negotio universo orbi litterato otium fecerunt. Nec permittit materiæ hujus Dissertationis tractatio, ut quædam de corporis humani, artificiosissimi summi Numinis operis, constructione ac mechanismo adferam; cum priorem ab Anatomia, posteriorem vero una cum legibus ejus microcosmicis, secundum quas functiones hujus machinæ fiunt, ex Physiologia cognitas supponam. ILLUSTR. D: PRÆSES, cui facillima ac maxime naturalis methodus, utpote omnium optima, in disciplinis medicis semper placuit, utinam ad ejus exemplum omnibus aliis placeret, in Materia sua Medica vires medicamentorum simplicissima methodo exposuit, terminos de actione medicamentorum clarius explicuit, ac superfluos excludendo,

do, necessariosque definiendo, opus summis laudibus dignum ac utilissimum vere condidit. Huic methodo insistere hacce opella placuit, explicando modum, quo corpora, quæ medicamentorum nomine veniunt, in corpus humanum agant, quæque mutatio functionum motuumque ex hisce corporibus applicatis oriatur, quo cuique constet, leges has ita fundatas esse, ut de earum veritate vix dubitari possit.

§. III. Corpus humanum solidis ac fluidis conflatur. Solidis adnumerantur fibræ *musculares* ac *nerveæ*, atque ex his constructa organa, functionibus corporis intervientia. Ad fluida vero referuntur contenta *vasorum & tubi intestinalis*. Medicamenta itaque vel in fibras musculares & nerveas, vel in fluida agunt, fibris muscularibus majorem vel minorem adunationem minimarum earum partium conciliando, fluidorum vero vel qualitatem in crasin ac acrimoniam degenerantem corrigendo, vel quantitatem eorum noxiam ex corpore per congruas vias evacuando. Ad explicandam actionem medicamentorum in corpus, fundamenti instar assumo ea media, quæ supremum Numen omni concessit animali ad dignoscendas qualitates vegetabilium, *saporem* nimirum & *odorem*. Misericordiam ac bonitatem Divinam in eo merito veneramur, quod non tantum hominem, verum etiam reliqua animalium genera hisce facultatibus instruxit, quibus si destituerentur, perpetuis, sæpe cum dispendio etiam vitæ suæ, exposita essent periculis: cum tamen hisce præsidiis munita diu salva ac tecta maneant. Medicamenta e regno vegetabili desumpta, præcipue pro objecto hic inserviunt,

utpote quod numerosissima & horum organorum investigationi ac censuræ aptissima suppeditat. Sensus, qui viribus vegetabilium indagandis inserviunt, sunt præcipue sapor & odor. *Gustus* examinat sub ipsa masticatione omnia, quæ per os ingeruntur; *odor* vero considerat volatilia corpora. Hinc animalibus in vicinia oris olfactus organum positum, quo nihil prius admittatur, quam hinc duobus exploratum fuit organis. Exercetur olfactus membranæ ope, pulposæ, mollis, vasculosæ, porosæ, quæ omnem internam narium cavitatem investit, & in quam nervi satis numerosi mollissimique subeunt, ita ut corpora volatilia hic agant in nervos ab injuriis aeris solo muco defensos; unde magna vis est odorum, cum tenuissimæ particulæ nudis nervis in tanta vicinia cerebri applicentur. Sapor, quem sola sibi vindicat lingua, nam sapidissimum corpus alteri cuicumque oris parti applicatum ne minimum quidem saporis sensum in mente excitat; exercetur papillis nerveis, quæ innumerabiles ex pulposo mollique cute efflorescunt, & quibus in homine unicum involucrum mucosum & semipellucidum datum est, quod pertinaciter ipsis adhæret & pro epidermide est. Misso nunc olfactu, quem ulterius persequi non vacat, medicamentorum actio tantum ex sapore explicanda erit. Difficile certe est rationem saporis determinare, videtur tamen illa sedere in interiori neque sensibus conspicua elementorum saporum fabrica. Cfr. Haller Physiolog. p. 237. Fr. Hoffman. Oper. Physi. Medic. Tom. 5. Demonstr. 42 p. m. 12., ubi variis experimentis hæc assertio stabilitur. Methodus hæc vires medicamentorum dijudicandi nuper excogitata non est,

est, sed ab antiquissimis inde temporibus reperenda, quod testimonio *Portæ* in *Phytognomica* p. 6. Cap. 3. allato elucet: *Medicorum*, inquit, *princeps Hippocrates*, post eum *Theophrastus*, ab eo *Dioscorides*, *Galenus* & alii *Mauritanie* factionis insignes *Medici* ex *saporum* signis primas docere qualitates tentarunt, & ab his quasi nexu quodam secundas & tertias dependentes. Fuere etiam & medii & recentioris ævi *Medici*, qui ex hoc fundamento vires medicamentorum dijudicarunt, uti *Kænigius*, *Fonstonus*, *Cartheuserus* aliique. ILLUSTR. HALLER testatur ipsas vires medicatas stirpium haud alia ratione rectius æstimari, quam simplicissimo olfactus & gustus testimonio. Videtur quidem difficultas quædam modi hujus objici successui, dum eadem sæpe vegetabilia & sapida & olida sunt, & quod actio eorum in fibras musculares & nerveas non rite distincta fuerit, sed solverit hosce nodos moratrices ILLUSTR. D: PRÆSES in libro supra laudato, adeoque nil est, de quo queratur.

§. IV. Quæ ab hominibus ingeruntur, vel *alimentorum* veniunt titulo, miscela liquorum corporis & actione viscerum subigenda, ut in naturam fluidorum corporis abeant; vel *toxica* sunt, quæ notabilem mutationem status præsentis a pristino inducunt. Quod sine destructione functionum corpus mutat, *medicamentum* audit; quod vero lædit functiones, motusque salutare subvertit ac destruit, *venenum* nuncupatur. Sed limites horum valde affines videntur, & sæpe tantum gradu ac dosi differunt, ita ut alimentum salu-

salubre medicamentum evadere possit, & medicamentum veneni atrocissimi induere queat naturam. Nihilominus agit quodvis medicamentum pro ratione qualitatum, ut tamen limitibus coerceatur suis, Medici est dosin determinare. Leges de actione medicamentorum, quas NOBILISS. D. PRÆSES in *Philosophia sua Botanica* p. 285. §. 363. orbi erudito communicare dignatus est, quæque fundamenti loco inserviunt, hic adferre lubet.

SAPIDA	in <i>Fluida</i>	&	<i>solida</i>	agunt
Dulcia	<i>Edulcorantia</i>	&	<i>Inpingvantia</i>	
	<i>Incidentia</i>	&	<i>Corrodentia</i>	Acria
Pingvia	<i>Obtudentia</i>	&	<i>Emollientia</i>	
	<i>Inspissantia</i>	&	<i>Adstringentia</i>	Stiptica
Acida	<i>Refrigerantia</i>	&	<i>Attenuantia</i>	
	<i>Balsamica</i>	&	<i>Tonica</i>	Amara
Viscosa	<i>Mucilaginosæ</i>	&	<i>Lubricantia</i>	
	<i>Penetrantia</i>	&	<i>Abstergentia</i>	Salsa
Aquosa	<i>Mundificantia</i>	&	<i>Humectantia</i>	
	<i>Absorbentia</i>	&	<i>Exsiccantia</i>	Sicca

SICCA

§. V. SICCA sunt corpora insipida, humore proprio destituta, quæque mista liquore quodam aquoso eundem inbibunt.

Exempla nobis sistit regnum vegetabile pauca, ut *Cortices* quosdam;
Semina Lycopodii, Lycoperd. Lithospermi;
 uita, uti *Coffeam;*
 Ex *Herbis* sunt: *Stæchas, Gnaphalium,* herbæ *Capillares, hederæ;*

In regno lapideo plurima sunt, uti *terræ* pleræque, & ex lapidibus varia præparata, quæ vel acidis solvuntur, ut *Creta*, *Calx*, *Ostrocodermata*, *Martialia*; vel quæ ab iis non solvuntur, uti *Argillæ* & *Arenæ* variæ.

Agunt in FIBRAS MUSCULARES, dum siccando roborant, ac ita fibras fortiores rigidioresque reddunt. Idem videmus in aluta & corio madefactis, quæ farina injecta exsiccantur & arida redduntur. Aqua Gypso affusa statim absorbetur. Ex assumpto pane arido tonus ventriculi intenditur, labefactatur vero ex nimio usu aquæ tepidæ, uti infusi theæ & simulum. In obesitate nimia sicca conducunt. Externe conveniunt in ulceribus spongiosis ad exsiccanda & roboranda labia eorum.

Agunt in FLUIDA absorbendo ea: ita aqua ex admista farina similibusque exsiccatur, nec dissimilem effectum præstat arena. In hæmorrhagiis sistendis haud infelici successu adhibetur pulvis Lycoperdii, ac in intertrigine farina Lycopodii & vermium. Hedera, pulveres corticum quorundam & terræ quædam species in ulceribus manantibus & fonticulis nimium fluentibus usurpantur. Interno usu se non valde commendant, cum humores in minimis canalibus absorbendo facile eos obturent.

AQUOSA.

§. VI. AQUOSA dicuntur, quæ multum aquæ in se continent, & insipida fere sunt.

Exem-

Exempla præbent olera pleraque, & plantæ e terra primum prodeunt, uti Spinacia, Atriplex, Asparagus, Lactuca, Endivia, Taraxacum, Tragopogon, Scorzonera, Bulbi, Rapa, Brassica, Radix Graminis, Bardanæ.

Hæ omnes contusæ & expressæ plurimum succi largiuntur, sed parum substantiæ solidæ, quare etiam in corpore exigua quantitas excrementitia ex earum digestionem remanet; magna vero copia succi in tubo intestinali deponitur.

Agunt in SOLIDA humectando; ita corium aqua madescit & molle fit instar spongiæ. Aqua tepida pota laxat omnia vasa. Dum cornu cervi vaporibus aquæ calidæ exponitur, mollescit ita, ut scissile fiat. Minimos corporis canales penetrant, succus enim horum vegetabilium aquosa fluiditate sese commendat. Laxitatem humectatione sua inducunt, & ita debilitant. Qui oleribus vescuntur, langvescunt, & corpus ita horum nimio usu infirmari potest, ut fluida in hydropticam convertantur naturam. Utilia sunt in rigiditate senili, noxam vero adferunt in tremore, debilitate ventriculi, leucorrhœa.

Agunt in FLUIDA mundificando, dum impurum sanguinem abluunt, & salia eluunt, unde a quibusdam diluentia vocantur. Materiem impactam mobilem reddendo obstructions solvunt, & ideo a veteribus aperientium & anastomotiorum nominibus insignita sunt. Serum lactis, decocta lignorum, acidulæ, lacrymæ

betulæ &c. iisdem viribus gaudent in diluendis humoribus, unde materies morbifica per emunctoria educitur. Aquosa hæc proficua censentur in marasmo. Concrectiones varias impediunt, dum diluendo globulorum attractionem minuunt, & humectando solidorum nimiam pressionem tollunt, ad avertendos itaque polypos crebrior usus diluentium confert.

VISCOSA.

§. VII VISCOSA solvuntur in mucilaginem & glutinosam materiam fere insipidam: quæ exsiccata instar glutinis adhæret.

Exempla sunt Gummata, ut Cerasi, Arabici, Tragacanthæ;

Viscum, Althæa, Malva, Alcea, Parietaria;
Consolida major,

Tussilago, Pulmonaria, Fajuba, Sebesten;

Semina Ocymi, Hormini, Cydonii, Psyllii, Fœnigræci.

Agunt in SOLIDA lubricando fibras rigidiores, quare etiam usurpantur in doloribus leniendis, calculo, rheumatismo &c. Decoctum radicis Consolidæ majoris corium adeo lubricum reddit, ut manu vix apprehendi possit.

Agunt in FLUIDA, acria involvendo; unde eorum usus plane egregius est ad lotiones in colicis doloribus & dysenteria. Tussis ex acrimonia humorum orta Tragacantha medetur. In coryza inque destillationibus acribus convenit usus Tussilaginis & Althææ. Mucilagines seminum Psyllii & Cydoniorum in ophtalmia inque

inque excoriatis conducunt. Usus feminis Hormini in vitiis oculorum fatis decantatus est. Stranguria vexati levantur infuso radicis Althææ, quod etiam mucum vesicæ abrasum supplet acremque urinam mitigat. Emulsionem ex amygdalis & eodem infuso in spasmo nephritico ad vias relaxandas utiles censentur. In gargarismis, dum mucilaginosi uti indicatio est, haud frustrando adhibentur effectui.

SALSA

§.VIII. SALSA acubus veluti organum gustus pungunt. Ubi excoriatis applicantur, instar ignis fere urunt. Cum aquosis miscentur.

Oleosus mixta, saponiformem induunt naturam, nam nullus sapo sine sale.

Exempla horum pauca nobis subministrat regnum vegetabile, uti *Salsola*, *Salicornia*, *Chenopodia* nonnulla; in reliquis vero Naturæ regnis plurima inveniuntur.

Agunt in SOLIDA irritando, dum fibras pungunt. Hinc excretionem omnes stimulant. Cibi, sale communi conditi, excitant appetitum. Verum, ubi diu & majori copia assumuntur, nocent, homines enim rigidiores & inertiores reddunt. In ulceribus abradunt veluti humores adglutinantes & sensum doloris faciunt.

Agunt in FLUIDA penetrando, instar acrium. A nimio eorum usu humores a blanda sua natura deflectere coguntur. Ulcera statim produnt, si assumpti fuerint cibi falsi. In scorbuticis acrimonia humorum eo usque procedit sicque solvitur sanguis, ut propriis vasibus

coerceri renuat; sed maculas, validas hæmorrhagias
ulceraque maligna faciat. VAN SUI TEN COM. p. m. 123.
Quare etiam ulcera scorbuticorum summum negotii
tædiique Medentibus faceffere solent, sine correctio-
ne enim humorum non coalescunt. Salia in ore & o-
culis humores lymphaticos irritant, in massa sanguinea
venerem excitant, experimento rusticorum in equis &
bobus. Sua ideo utilitate non carent, carent neque
sua noxa; opus itaque erit prudentia, qua omnia mo-
derantur.

ACIDA

§. IX. ACIDA coagulum lacti inducunt, alcalinis
effervescent, ac succum herbaceum coeruleum in ru-
brum mutant.

*Exempla sunt Berberis, Ribes, Fructus Tamarindi
Rubi, Citri.*

*Limonum, Aurantiorum, Mori, Cerasi;
Herba Acetosæ, Sempervivi;
Acetum.*

Agunt in SOLIDA attenuando. Ossa acido immerfa
mollescunt ac flexilia fiunt. Acido primarum viarum
laborantes, uti hypochondriaci, langvore & macie affi-
ciuntur. In comment. Boerhav. adfertur, quod belli-
dux maxime obesus aceti usu penitus attenuatus fuerit.
Puellæ pingves ac obesæ utuntur potionibus acidis ad
corpus emaciandum ac tenerius reddendum. Nimius
acidorum usus, cachexiam, chlorosin, leucorrhœam,
hydropem inducere valet.

Agunt in FLUIDA refrigerando. Putredinem destru-
unt. Quo major in corporibus calor, eo magis incli-
nant

nant ad putredinem, quæ tollitur acidis. Pallorem sanguini inducunt, ideo facie florida puellæ iis utuntur, ut pallidæ evadant. Infantes acido laborantes pallidi sunt. Acida conducunt, in diatesi humorum scorbutica, alcalina, febribus putridis, calore nimio & siti immodica.

STIPTICA

§. X. STIPTICA sunt austera ex acido et sicco mista, quæ contrahunt os manducantis

Exempla petenda sunt *ex fructibus immaturis;*

Sanguine Draconis, Catechu, Tormentilla, Bistorta, Hypocystide,

Quercu, Tamarisco, Granato, Ulmaria;

Rhodia, Caryophyllata, Acacia, Rosa, Balaustia, Mespilo, Cydoniis,

Fragaria, Prunella, Oliva, Lapatho, Herba Britannica.

Huc referuntur etiam plantæ coriariæ, quæ pro diversitate regionum variant.

Sveci utuntur	<i>Uva Ursi.</i>	Monspelian.	<i>Coriaria</i>
Angli	<i>Quercu</i>	Ungari	<i>Cotino</i>
Macedones	<i>Rhoe</i>	Lappones	<i>Betula</i>
Tunetani	<i>Granato</i>	Westrobothn.	<i>Salice</i>
Norlandi	<i>Abiete</i>	Asiæ min. inc.	<i>Æsculi caly.</i>
Ægyptii	<i>Acacia S.</i>	Jllyrici	<i>Myrto</i>
Ferroenses	<i>Torment. rad.</i>		

Agunt in SOLIDA adstringendo, hinc roborant, fibras coarctant, depstant. Diu masticata linguam crassam & labia indurata reddunt.

Agunt

Agunt præcipue in primas vias uti obstipantia. Terra catechu, sanguis Draconis, Tormentilla, Hypocystis, Balauſtia in cohibendis alvi fluxibus uſurpantur. In ulceribus malignis Herba Britannica eminent.

In FLUIDA agunt inſpiſſando ſanguinemque coagulando. Sanguis Draconis &c. applicantur externe in hæmorrhagiis ſiſtendis.

DULCIA

§. XI. DULCIS ſapor eſt omnium gratiſſimus, mitis, iners. Obtinet in groſſis, ubi ſuccus auſterus calore ſolis diu & lente ad dulcedinem ſubigitur.

Exempla petuntur ex Saccharo, Melle, Manna, Polypodio, Liquiritia, Siliqua dulci, Caſſia, Ficu, Daſtylis, Paſſulis; Fagopyro, Cerealibus.

In SOLIDA agunt relaxando, fibras & teneriores & laxiores faciunt. Caro porcina mollior & caponum ſimilis redditur, dum porci in *inſula* Thomæ arundinibus veſcuntur ſacchariferis. Puellæ ruſticæ ſaccharum comedunt ad nitorem cuti & faciei conciliandam. Saccharum vulneribus inſpergitur ad leniendos dolores. Dulcia pulmones relaxant & expectorationem promovent. Radix Enulæ condita diu uſurpata phthiſicam inducit labem. Senibus & qui rigidis fibris laborant ſaccharata conducunt; nocent vero infantibus, & quorum ſolida mollia & laxa ſunt.

Agunt in FLUIDA edulcorando, humores mites faciunt, acrimoniam temperant. Saccharum Sinapi admiſtum, acrimoniam ejus mitigat. In vinis auſteris acorem corrigit ut palato arrideant. Veneri favent. Mites humores conciliando homines ſanos & longæ-

vos reddunt, uti exemplis Democriti & Johannis de temporibus constat. Nutritioni velificantur; materia enim, quæ in alimentum cedit, caret omni acrimonia, uti apparet ex lacte & cerealibus plerisque eduliis inservientibus.

PINGVIA

§. XII. PINGVIA constant principio oleoso, miti, pæne insipido, cum aqua mista in lac artificiale convertuntur, uti emulsiones ex seminibus monstrant. Sed recentia esse debent, & minime rancida, cum in hoc casu contrariam nanciscantur naturam; oleum enim expressum, dum rancidum fit, ex crasso tenue, ex dulci acré, ex insipido amarum, ex albo flavum, ex obtundente incidens, ex emolliente corrodens evadit.

Exempla desumuntur ex oleis expressis, butyro.

Agunt in SOLIDA emolliendo; ita corium oleo imbutum mollescit & aquam respuit. Vi sua emolliente dolorem in vulneribus leniunt, spasmos in colicis doloribus mitigant, pulmones in tussi lubricant, escharas separant, rigida flexilia reddunt, faucibus asperis anginosis medentur, ambustis succurrunt. Circulatio ex iis facilitatur & frictio minuitur; hinc petenda est ratio, quare macilenti & rigidi senes, qui oleo humoribusque destituuntur blandis, ac quorum firma minus lubrica sunt, tristi & inquieto animo sæpe sint; horum enim sensorium commune sensu quodam molesto afficitur, licet is adeo obscurus sit, ut ideam doloris vel alius præcipuæ sensationis efficere nequeat; e contrario vero ejusmodi homines, quorum solida sufficienti pingvedine madent ac obliniuntur, hilari gaudent animo. In quibus oleosi humores nimis abundant, illi ex motu facile debilitantur, ut equi pingves; nam laxitas & mol-

lities solidorum contrariantur robori. Itali, Hispani, Monachi, qui oleosis plurimum delectantur, herniæ obnoxii sunt.

Agunt in FLUIDA obtundendo & involvendo acria. Ubi venena vel alia corrosiva in tubo intestinali morantur, nihil certius auxilium præbet, quam largissimus pingvium potus mox ab initio porrigendus, quo & spicula veneni obtunduntur & hoc una cum liquido vomitu rejicitur. Nec aliena sunt in stranguria, nephritide & doloribus rheumaticis. Tarditatem alvi sublevant.

AMARA

§. XIII. AMARA cognoscuntur sapore proprio ingrato. Masticata salivæ affluxum proritant, & natura omnes veluti scaturigines aperit suas, quo ejusmodi sensui ingrata & inimica eluantur.

Exempla nobis sistunt, Bilis, Colocynthis, Elaterium, Aloes,

Myrrha, Gentiana, Fumaria, Carduus benedictus, Absinthium.

China, Faba Ignatii, Lupulus, Tanacetum, Rheum, Scordium, Hyssopus, Chamomilla.

Agunt in SOLIDA corroborando, ideoque tonica audiunt. Stomachica sunt, appetitum augent, digestionem ciborum promovent, nauseam tollunt, quem in finem adhibentur vinum amarum & absinthites. In languenti ventriculo usurpantur in substantia. Rhabarbarum, alvi ductione facta, tubum intestinale roborat, quem tamen pleraque purgantia debilitant. Dum intentio Medici congruis indicationibus fundata ea est, ut vim suam tonicam in vias secundas & systema fibrosum totius corporis exferant, sub forma infusi usurpantur, ut in cache-

xia, hydropē aliisque. Chinæ cortice febres intermittentes profligantur, cujus succedanea alia amara quodammodo sunt, uti Gentiana, Chamomilla, Carduus Benedictus, Absinthium, Hyssopus quæ etiam in podagra & calculo haud contemnenda sunt remedia. Macies aliaque dira mala a continuo nimioque amarorum usu inducenda dissuadent eum. Veneri inimica censentur.

Agunt in FLUIDA, uti balsamica, acidum domant & infringunt. Cerevisia lupulo decoquitur, ne acorem contrahat. Acescens æstate cerevisia injectis summitatibus Absinthii corrigitur. Inertiam bilis excitant. Hypochondriaco malo & morbis, qui acido foventur, interserviunt. Uti ex acidis pallor inducitur, ita ex amaris facies redditur coloratior, Ubi deficit bilis, pallidus adest aspectus, uti videmus in chloroticis. Putredini resistunt, quod confirmatur externo eorum usu; cadavera enim scordio & carnes absinthio involuta a putredine conservantur immunia. Cortex Chinæ & scordium decantata sunt remedia adversus sphacelum. Cfr. Platner- Instit. Chirurg. Ration, p. m. 114.

ACRIA

§. XIV. Acria vocantur ea, quæ vel majori vel minori vi fibras corrode, gaudent.

Exempla sunt Arum, Capsicum, Pyrethrum, Pimpinella, Persicaria.

Sedum, Gnidium, Piper, Zingiber, Angelica Caryophyllus, Galanga, Zedoaria, Acorus, Ruta, Allium, Porrum, Ceba, Scilla.

Sinapi, Lepidium, Armorac, Cochlear, Nastutium.

Agunt in SOLIDA corrode. In copia itaque assumpta, irritant, calefaciunt, vellicant, rodunt, destruunt mini-

mas fibrillas & sæpe instar veneni agunt. Dum externe cuti applicantur, rubefaciunt. In excoriatis agunt fere instar ignis. Sinapismi, ad revulsionem & ad evocandam materiam retropulsam, valent. Tumores frigidus vi incidente & irritante tollunt.

Agunt in FLUIDA incidendo. Dum interne fumuntur, aperit natura omnia sua emissaria & conatur ea expellere, sicque evacuat ea per secessum, sudorem, urinam, catameniorum organum, unde purgantia, sudorifera, diuretica, emmenagoga, abortiva sunt. In Asthmate & hydrope extollitur scillæ virtus.

NAUSEOSA

§.XV. NAUSEOSA ea nuncupantur, quæ ore assumpta ad deglutionem per pharyngem & œsophagum difficile admittuntur. Sapor nauseosus videtur magna ex parte compositus esse; cum simplex sapor gustui non adeo contrarius sit; nisi nimis acuat. Ad saporem hunc excitandum particulæ nauseosæ olidæ, haud parum conferre possunt, cum harum ideæ in sensorio communi prius excitentur, sed Dulcamara solo gustui sese offert nauseoso. *Exempla* obtinent in plerisque *purgantibus*.

In *Valeriana, Dulcamara, Sambuco, Convallaria, Asaro, Gratiola*.

Agunt in SOLIDA convellendo, & in FLUIDA evacuando. Fluidis mista expelluntur in ventriculo per vomitum, in intestinis per secessus. Dum adeo diluta propinantur, ut in sangvinem perveniant, evacuantur congruis emissariis, unde fiunt diaphoretica, sudorifera, diuretica, emmenagoga, abortiva. Nimia in copia assumpta, nec eliminata veneni naturam æmulantur.

